Lupta pentru limbă şi naţionalitate in Transilvania

Constatările şi prevestirile unui ziarist german, făcute în 1873

Astăvară, cu ocazia examenului de bacalaureat, am aflat în depozitul de cărţi vechi ale librăriei Krafft din Sibiu o foarte interesantă broşură intitulată „*Vom Sprach-Und Völkerstreit in Ungarn*“ de Franz V. Löher, Sibiu, 1873.

O notă, sub textul primei pagini, lămureşte pe cititor că conţinutul broşurii nu e decât reproducerea — cu voia autorului — a articolului cu acelaş titlu din ziarul augsburghez „Allgemeine Zeitung“ luna Ianuarie 1873.

In aceiaş notă mai citim că articolul în discuţie a produs multă vâlvă şi că datorită ecoului ce l-au avut între Saşi constatările sensaţionale ale lui Frantz von Löher, librarul Filtsch s'a gândit că ar fi bine să-l răspândească cât mai mult printre cetitorii de limbă germană din fosta Ungarie.

Cu toate că a trecut mai bine de o jumătate de veac, articolul acesta despre „lupta pentru limbă şi naţionalitate“ îşi păstrează şi astăzi valoarea lui întreagă şi merită să se revină asupra lui.

Frantz von Löher constată că până la 1867 cele 7 naţionalităţi mai numeroase ale fostei Ungarii: Maghiarii, Românii, Germanii, Slovacii, Sârbii, Croaţii şi Rutenii au comunicat între ele în limba latină.

In secolul al XIX-lea, latina devenind tot mai puţin cunoscută, curtea din Viena caută să impună ca limbă de legătură a acestor 7 naţionalităţi din fosta Ungarie, limba germană.

Nobilimea maghiară reacţionează şi pretinde să se dea întâetate limbii maghiare.

Când, în decursul polemicilor cari s'au purtat între cele două tabere, Ungurii au cerut întâietate, fiind mai numeroşi decât populaţiile germane, un mare istoric al Saşilor, Ştefan Ludwig Roth, a replicat şi le-a servit grofilor ultranaţionalişti argumente usturătoare cerând încă în 1842 ca limba oficială, cel puţin în Ardeal, limba românească, fiindcă în Transilvania limba marei majorităţi a populaţiei e limba românească cunoscută şi vorbită de aproape toţi Saşii şi de o bună parte din Secui.

Deşi despre Ştefan L. Roth am mai scris în coloanele „Universului“ cuvinte elogioase, reproduse de toată presa săsească, totuş nu pot să nu reproduc cuvintele lui pe care ar trebui să le săpăm în marmură la răscruci de drumuri şi la punctele apusene de frontieră: „Die Sprache der Walachen ist die eigentliche Landessprache“, adică pe românește: „limba Românilor este adevărata limba a ţării“ (vezi „Der Sprach Kampf“ pag. 47 Zveite Auflage, Hermannstadt 1896, editura Drotleff).

Dar nu numai reprezentanţii minorităţii germane recunoşteau, acum o sută de ani, preponderenţa limbei române în Ardeal, ca un fenomen natural, ci însişi Ungurii. Aşa de pildă Ion Russu-Şirianu în lucrarea „Românii de peste Carpaţi“ — editată în 1908 de societatea naţionalistă „Steaua“, — la pagina 30, citează pe Balogh Pál, care afirma că din 1000 de Români 69,47 ştiau Ungureşte, în schimb din 1000 Unguri 369,10 vorbiau românește. După o astfel de constatare Balogh Pál adăuga: „Aşa se vede, că viaţa de toate zilele este mai mare meşteră decât şcoala, în privinţa oricărei limoi“.

După Franz von Löher planul nobilimii maghiare era ca, într'o viaţă de om, din cele 15 milioane de locuitori ai Ungariei — dintre cari Unguri abia erau 5 milioane — să facă 5 milioane de victime, adică să ridice numărul vorbitorilor de limbă maghiară la 10 milioane. Cu alte cuvinte fiecare ungur trebuia să maghiarizeze un nemaghiar.

Ori, tocmai pentru a demasca şi a protesta contra acestui plan diabolic, scrie Frantz von Löher, articolul menţionat în ziarul „Allgemeine Zeitung“ din Augsburg.

Autorul constată că Statul maghiar creiat prin dualismul dela 1867, are un caracter feudal, fiind condus de nobili, iar naţiunea maghiară abia atinge o treime din populaţia statului pe nedrept zis maghiar.

Egala îndreptăţire a naţionalităţilor autorul constată că e „o minciună legală, o nerușinare plină de haz „fiindcă tot Maghiarii sunt aceia cari au întâietate în parlament, justiţie şi administraţie.

Stăpânirea politică e în întregime în mâna maghiarilor, „orbi faţă de drepturile celorlalte naţionalităţi“.

După Löher e o nedreptate şi o aberaţie ca popoare germanice, romanice şi slave să înveţe limba turanică a unui mic popor de stepă.

In ce priveşte influenţele reciproce între diferitele naţionalităţi din Ungaria, autorul constată că populaţiile germanice şi slovacii se maghiarizează foarte uşor. In schimb puţine comune săseşti dintre cele mai mici au dispărut între români. Ba din contră, Russu-Sirianu, în lucrarea citată, afirmă că în judeţul Sibiu am pierdut în favoarea saşilor 17 comune.

Pare cam exagerată afirmaţia lui Löher că în Ardeal s'ar fi românizat o jumătate milion de maghiari. Ceeace e sigur e că în judeţele Alba, Cluj şi Huniedoara Românii au înghiţit elementele alogene. Pe de altă parte Secuii au mari afinităţi faţă de Români, între cari au trăit sute de ani aşa cum de altfel a constatat şi, cronicarul lor din secolul al XIII-lea Simion Kezai.

Că românii au trăit în raporturi bune cu Secuii până la 1867, menţinându-şi naţionalitatea lor, o putem dovedi cu cele constatate de mine în comuna Oala, judeţul Mureş (vezi „Universul“ Ianuarie 1938).

Recensământul din 1857 menţionează 111 greco-catolici, în 1870, Orban Balázs menţionează 117 greco-catolici, şematismul diecezei metropolitane de Alba Iulia şi Făgăraş din 1900 dă, la pagina 425, 126 de greco-catolici, iar azi dacă deschidem volumul II al recensământului general al populaţiei Românieі (1930, limbă maternă, religie) la pag. 667 rămânem înmărmuriţi, fiindcă abia mai sunt 50 de greco-catolici.

Iată exemplificat, cu date dezastroase pentru noi, planul de maghiarizare, proces care, început la Oaia după 1900, continuă şi azi.

Cât timp oficialitatea maghiară nu s'a amestecat ,noi am putut trăi în Oaia şi în foarte multe sate, uneori chiar românizând, fiind superiori în cultură. Intervenind pela 1900 opresiunea administrativă şi promisiuni de tot felul, am pierdut echilibrul naţional.

L-am pierdut însă şi din alte motive bine sesizate de publicistul german. Löher observă că atât pe Români, cât şi pe Sârbi religia lor ortodoxă i-a ferit mult de pericolul maghiarizării.

Acolo unde, ca la Oaia, au trecut dela strămoşeasca lege românească adică dela ortodoxie, nu le-a fost greu să facă şi pasul cel primejdios al trecerii la religia romano-catolică sau reformată. In Oaia sunt 4 fraţi români de origină, dar maghiarizaţi ca grai; doi, Petre şi Ion Puşcaş sunt de religie reformată, iar Pavel şi Gheorghe Puşcaş au rămas încă greco-catolici.

Această exemplificare confirmă afirmaţiunea ziaristului german care susţine că biserica catolică favoriza, în fosta Ungarie, procesul de maghiarizare („Die Katolische Kirche ist dem Magyarenthum innerlich hold“, v. pag. 9).

Autorul mai observă că dacă maghiarizarea va continua în ritmul început la 1867, ea va face progrese mari. Şi într'adevăr în aşa zisele judeţe secuești, crucile din cimitire şi bisericuţele dărăpănate atestă şi confirmă prevestirile lui Löher. Ele singure mai arată, că până în 1867 erau acolo şi foarte mulţi români cu frumoase nume ca: Gheorghişor, Frunză, Moldovan, Radu, Olteanu, Duca. Familiile acestea există şi azi dar cu graiul şi ortografia maghiarizată, fiindcă Ungurii după 1867 au fost „orbi faţă de drepturile celorlalte naţionalităţi“.

Löher mai prevestea, în 1873, că cele mai multe victime maghiarizarea le va face între Germanii catolici, Ruteni şi Slovaci, iar cei cari vor rezista mai mult, vor fi Sârbii, Românii ortodoxi şi Saşii.

Azi Şvabii catolici şi maghiarizaţi cu zecile de mii, atât în Banat, cât şi în Satu-Mare, datorită grijei şi deosebitei atenţiuni a Statului român şi-au revenit la vechea lor naţionalitate.

Dacă Franz von Löher, ziaristul dela Augburg, ar mai trăi, sunt sigur că ar reţine acest adevăr şi ne-ar lăuda ca un sincer prieten, aşa cum sinceri şi binevoitori au fost românii în toată istoria lor cu minorităţile.

N'am fi deloc pretenţioşi, dacă azi, am cere şi noi acestei minorităţi să fie tot aşa de leală şi tot aşa de ataşată românismului care i-a dat prilejul unui sfert de veac de renaştere naţională şi de propăşire economică.

Profesor ION HURDUBEŢIU

Organizarea activităţii elevilor în şcoală

Conferinţa d-lui profesor Iosif I. Gabrea

In şedinţa de închidere a Institutului de ştiinţe al României, din actuala sesiune, d. prof. Iosif Gabrea şi-a desvoltat comunicarea despre „Teoria organizării aplicată la activitatea elevilor în şcoala românească“.

In primul rând conferenţiarul arată care trebue să fie sensul ultim al cercetărilor ştiinţifice întreprinse cu atâta zel de numeroasele institute de cercetări din România: ameliorarea omului şi a societăţii umane. Această ameliorare este posibilă printr'o organizare in acest scop a aplicării ştiinţelor. Constată apoi că trebuinţa de organizare a devenit pentru omul modern mai adâncă de cât trebuinţa de filosofare, de cât trebuinţa de a crea ştiinţa sau de a gusta arta. Organizarea a devenit o categorie universală de preocupări umane.

D-sa comunică apoi constatările desprinse din ancheta făcută de laboratorul de pedagogie asupra întrebuinţării timpului cu activitatea de către elevii scoalelor secundare şi relevă, între altele că tineretul şcoalelor noastre desfăşoară mai mult o activitate uniformă, rânduită după timpul fizic şi prea puţin una liberă, rânduită după timpul psihologic.

Din pricina slabei colaborări între instituţiile şi persoanele care se ocupă de pregătirea tineretului, acesta rămâne adesea ori fără o centrare sufletească necesară atât individului, dar mai ales ordinei sociale.

Din pricina redusei activităţi libere a elevilor, aceştia nu vor ajunge să cunoască farmecul muncii personale şi nu vor putea deveni oameni de iniţiativă în acţiuni.

Pentru remedierea scăderilor constatate în activitatea elevilor, conferenţiarul propune:

O colaborare cât mai strânsă între instituţiile care se ocupă de pregătirea tineretului: familie, şcoală, străjerie, premilitărie; îmbinarea cât mai organică între educaţie şi învăţământ, ceeace se poate realiza printr'un program comun tuturor instituţiilor şi intensificarea activităţii aleasă de elevi, ceeace este posibil, în primul rând, prin organizarea comunităţilor de activitate liberă.

SOCIALE-MUNCITOREŞTI

SĂPTĂMÂNA SOCIALĂ

Robia organizaţiilor profesionale.— Să ne gândim şi la patroni

Ministrul muncii a expus în faţa noului consiliu al organizaţiei de muncă şi voe bună, realizările de până acum a celei mai tinere instituţii muncitoreşti.

Promiţătoare realizări, menite să ridice nivelul spiritualităţii muncitorului nostru industrial — la cel agricol nu se gândeşte încă nimeni — să-l scoată din întuneric la lumină şi să-i înfrumuseţeze clipele de odihnă.

Alături de celelalte realizări — asigurări, pensii, salarii minime — încercarea de acum, însemnă o preţioasă verigă a unui lanţ nesfârşit de binefaceri.

Nimeni nu mai poate tăgădui că s'au făcut pentru muncitori în ultimii ani, însemnate sacrificii.

Şi iarăşi nimeni nu poate tăgădui că „patronatul“ a făcut de data aceasta cele mai mari sacrificii.

Inteligător, patronatul plăteşte pentru asigurarea muncitorului şi ridicarea standardului lui de viaţă, peste două miliarde anual.

Se fac toate sforţările, pentru a da muncitorului mulţumirea muncii lui şi siguranţa zilei de mâine.

Ministerul muncii urmărind zi cu zi idealul acesta, dă înlăuntrul acestui minister, toată solicitudinea şi toată atenţia reprezentanţilor breslelor de muncitori, de curând reorganizate.

Pe drept sau pe nedrept, unii dintre ei au fost ridicaţi la înălţimi ameţitoare, pentru cultura şi pregătirea lor.

Indeobşte şi mai pretutindeni muncitorii recunosc aceasta. Sunt însă prilejuri în care obsedaţi de leit motivul trecutelor porniri, ponegresc sforţările cele mai lăudabile.

Cine a ascultat zilele trecute, „glasul muncitorilor“ la o întrunire profesională, a rămas, cum am rămas şi eu, uluit.

Cel puţin uluit, pentru că cu o săptămână înainte ascultasem pe aceiaşi oratori, ridicând osanale ministerului muncii.

De data aceasta, muncitorii între ei, tot „tovarăşi“ îşi ziceau — ca pe vremuri — tot de robia patronatului vorbeau şi tot redeşteptarea „proletariatului“ invocau, în gesturi de martiri.

Şi întâmplarea s'a repetat şi la o a doua întrunire...

Să fi fost numai o întâmplare?

Asi fi dispus s'o cred pentru truda ministerului muncii şi pentru bunele sale intenţii.

Cunoscând reala situaţiune a comerţului românesc în vremurile de azi, ministerul muncii a acordat o păsuire peste ora legală a închiderii magazinelor.

Nici nu se putea o măsură mai înţelegătoare.

Patronatul îndură efectele unei crize economice de neînlăturat.

Lipsă de consum, impozite, salarii majorate, atâtea şi atâtea încercări cunoscute, dădeau dreptul patronatului să ceară salariaţilor un neînsemnat spor de muncă.

Sacrificiul, — dacă este un sacrificiu — profită şi salariaţilor.

Falimentul distruge întreprinderea, dar loveşte şi pe salariat. „Prosperitatea întreprinderii înseamnă siguranţa salariatului.

Muncitorii cuminţi cunosc adevărul acesta şi ştiu cât sunt de grele vremurile, pentru toată lumea...

E vremea să ne reculegem. Mai puţine adunări protestatare, mai puţin luată în seamă robia organizaţiilor profesionale — unele menite numai să agite.

Muncitorii laolaltă cu patronii, să rămână uniţi prin sacrificiile lor comune.

E lozinca acestor vremuri de cumplită îngrijorare.

VINTILA PANTAZOPOL

O STATISTICĂ

Buletinul Camerei de muncă din Cluj, publică sub semnătura d-lui *T. V. Bindea* o pilduitoare statistică.

Cercetând cu răbdare preocupările muncitorilor în orele lor libere, eminentul confrate dela Cluj, ajunge la concluzii extrem de interesante.

Propunându-şi să afle cum îşi întrebuinţează muncitorul timpul său liber, capătă următoarele răspunsuri:

Lucrătorii necalificaţi: se odihnesc 72.58%; lucrează acasă 24.78%; n'au răspuns la anchetă 2.64%.

Lucrători calificaţi: se odihnesc 54.28%; lucrează acasă 22.70%; se plimbă 16.77% şi n'au răspuns 6.25%.

Funcţionari particulari: se odihnesc 33.73%; lucrează acasă 13.89%; se plimbă 16.25%; citesc 17.46%; se distrează 14.68% şi însfârşit, se ocupă cu acţiuni sociale, 3.98%.

Lărgind cadrul anchetei, cercetătorul află că numai 40% dintre muncitori citesc ziare.

Lucrătorii calificaţi: 76.11% nu citesc nimic; 13.28% citesc romane; 2.21% citesc Biblia.

Lucrători calificaţi: nu citesc 52%; citesc romane 26%; cărţi sociale 2.64%; Biblia 1.65%

Funcţionarii particulari: nu citesc 17.09%; citesc romane 35.31%; cărţi socialiste 10.50%; ştiinţifice 11.50% şi Biblia, 0.36%.

Alte ocupaţii?

Numai 10.32% se duc odată pe lună la cinematograf, în cazuri izolate se duc la teatru şi operă şi numai 1.67% lucrători necalificaţi 10.25% lucrători calificaţi şi 26.58% funcţionari particulari au radio.

Un nou dispensar

De curând s'a înfiinţat în str. general Traian Moşoiu fostă Pieptănari, un nou dispensar al asigurărilor sociale, într'un centru muncitoresc.

In acest dispensar dela 11 Decembrie şi până la sfârşitul lunei s'au consultat 640 suferinzi şi s'au prescris 157 reţete medicale.

In Ianuarie 1940 s'au dat 3337 consultaţii şi 1982 reţete. In luna Februarie s'au consultat 5059 bolnavi şi s'au prescris 3079 reţete; iar în luna Martie numărul consultaţiilor a crescut la 7086 şi la 3760 reţete.

Consultaţiile cele mai numeroase se dau copiilor şi suferinzilor de boli interne.

Copiii de muncitori sunt în majoritate anemici, din cauza alimentaţiei, a lipsei de aer şi lumină din micile lor locuinţe.

Numărul consultaţiilor pentru copii este de 50—60 zilnic iar al suferinzilor de boli interne cam 40—50 zilnic.

Consultaţii pentru femei muncitoare gravide se dau zilnic 10—15. Conducerea dispensarului le trimite moaşe şi noilor născuţi li se împart îmbrăcămintea necesară.

Pe lângă dispensarul general Traian Moşoiu asiguraţi mai au nevoie şi de un spital şi de o maternitate.

Clădirea în care fiinţează dispensarul nu este destul de încăpătoare pentru toate serviciile iar sala de consultaţii mică, pentru numărul male al asiguraţilor, cari vin să-şi caute sănătatea.

Adunarea generală
a asoc. C. F. R. „Materialul Rulant“

Asociaţia profesională C.F.R. „Materialul Rulant“ a personalului reviziilor de vagoane, a ţinut adunarea generală la sediul din str. Depărăţeanu 49, sub preşedinţia d-lui Vasile Boerescu. Participă delegaţi din Ploeşti, Simeria, Cernăuţi, Tg. Mureş etc., precum şi dela toate reviziile din Capitală.

D. VASILE BOERESCU a arătat activitatea asociaţiei care a susţinut şi apărat interesele şi drepturile personalului revizilor de vagoane.

D. ŞTEFAN PAVEL spune că trebue intensificată activitatea comitetului, întru susţinerea doleanţelor.

D. FLOREA PREOTU, cenzor, citeşte raportul cenzorilor.

Adunarea generală aprobă raportul şi dă consiliului descărcarea de gestiune.

Se citeşte proectul de buget pe anul 1940, care se aprobă.

D. V. BOERESCU propune ca filialele să-şi oprească 30 la sută din încasări pentru cheltuile ce le au.

Adunarea aprobă.

Se procedează la completarea consiliului, precum urmează: Vasile Boerescu, Gh. Ionescu, Alex. Georgescu, Ion Turcan, Const. Slătineanu, Constantin Dănescu, Marin Tudor, Gh. Niculescu, Teodor Tugui, Dumitru Stoica, Constantin Monoranu-Cernăuţi, Const. Rusnacu, Ion Neacşu, V. Moraru - Cernăuţi, Samson Florea - Tg. Mureş, I. Boeru - Ploeşti, Ştefan Pavel, Al. Cropol - Ploeşti, Florea Preotu şi Ion Dobre. Cnsilieri supleanţi d-nii: Alex. Ene, Nic. Cotrea, Const. Ştefănescu, Şerban Mihăilescu, Ion Răduca şi V. Ionescu. Cenzori d-nii: Nicolae Solon, Marin Dumitrescu, Emanoil Ionescu şi Ion Tiri. Cenzori supleanţi d-nii Mihai Petre şi Gheorghe Popa.

D. VASILE BOERESCU citeşte un memoriu prin care se cere încadrarea lăcătuşilor de revizie în categoria ce li se cuvine.

D. ION NEACŞU arată că lăcătuşii de reparaţie trecuţi la revizia de vagoane, primesc un salariu mai mic decât l-au avut în ateliere.

D. A. TORNEA - Simeria cere lămuriri asupra armonizării salariilor faţă de scumpete.

D. V. MORARU - Cernăuţi cere încadrarea lăcătuşilor de reparaţii.

D. VASILE BOERESCU spune că memoriul va fi înaintat direcţiunei generale C. F. R.

Propune să se înfiinţeze un cerc de studii profesionale, la centrul asociaţiei şi filiale, unde d-nii ingineri dela C.F.R. să conferenţieze, pentru îmbogăţirea cunoştinţelor personalului.

NOTE DE CĂLĂTORIE

INSULA CAPRI

Nostalgii şi evocări. — Paradisul terestru cu minunatele creaţii ale naturii. — Urme de viaţă romană. — Perla Italiei cu vraja simfoniilor marine

de AUREL COSMA

I

Vaporul ce făcea cursa între Napoli şi Capri îşi tăia în apele sorentine o cale de unde spumoase spre insula înfloritâ a Sirenelor. Din depărtare Capri avea înfăţişarea unei fortăreţe imense ce străjuia de veacuri la intrarea golfului napolitan. Siluetele elegante ale zidurilor stâncoase, cari se înălţau majestuos şi vertical deasupra mării, se conturau în forma unui sfinx marin, aruncat în faţa Vesuviului din timpuri seculare ca să ascundă la umbra ruinelor cruţate de vreme atâtea amintiri gloriose. Străvechia cetate a Cesarilor romani stătea neclintită şi tainică în mijlocul unei lumi noui, care zadarnic se trudea să o reînvie la viaţa de altădată. Cu moartea lui Tiberiu a apus epoca de splendoare a insulei. Sfinxul monumental nu mai vorbea despre trecut. Nu mai destăinuia nimic din timpurile lui August, care îşi făcuse din Capri reşedinţa sa de vară, şi nici despre cei zece ani petrecuţi aici de succesorul său, Tiberiu, care ridicase insula la rangul de capitală a întregului imperiu roman, adunând în jurul curţii sale o mulţime de ambasadori, demnitari, militari şi funcţionari.

Vaporul înainta uşor. Capri se desluşea tot mai mult şi îţi făcea impresia unei grădini plutitoare. Culmile colţuroase ale stâncilor, cari se desemnau frumos pe un fond de cer senin, adăposteau vegetaţii înverzite şi vile bătute de soare. Era o lume nouă, modernă, ce-şi trăia bucuriile vieţii într'un cuib împodobit de frumuseţile naturii.

Marina Grande se desprindea tot mai clară din impreciziunea distanţei vizuale, iar casele de pescari, cu faţadele lor policrome şi cu rufele ce fluturau dealungul geamurilor, dădeau un colorit pitoresc portului. Lumea de pe bord se îngrămădea pe punţea din faţă, iar amatorii îşi puneau la punct aparatele lor fotografice.

Sus, în stânga, pe vârful muntelui Tiberiu, se zăreau vestigiile palatinului de odinioară, unde se refugiase împăratul să-şi trăiască bătrâneţea în desfrâu şi teroare. Ceva mai jos se vedea înspăimântătorul Salto Tiberio, cunoscut de popor sub numirea de „Carneficina del Mostro“, despre care Tacit şi Suetoniu au scris lucruri îngrozitoare. De acolo, dela o înălţime de trei sute de metri dispunea Tiberiu să-i fie aruncaţi în prăpastie adversarii şi favoritele disgraţiate, cari îşi găseau sfârşitul sub loviturile călăilor marinari ce aşteptau jos să desăvârşească ceeace nu îndeplinise uneori căderea.

Insula părea brodată împrejurul stâncilor cu grote şi cavităţi, cari aminteau locurile de plăcere şi orgie ale cesarului, unde pusese fetiţe îmbrăcate în nimfe să-i reprezinte obscenităţi mitologice.

Ne plecarăm pe tangajul vaporului să privim pitorescul tablou ce se desfăşura înaintea ochilor. Pe platoul de sus al insulei se scăldau în soare de amiază casele comunei Capri, iar pe terasa funicularului se mişcau printre colonadele albe capetele curioşilor, cari se înşirau dealungul balustradei să vadă intrarea vaporului în port. Jos, pe cheiul animat de forfoteala populaţiei indigene, stăteau la pândă comisionarii hotelurilor şi întreaga ceată de hamali. Un şuier de sirenă anunţa sosirea şi maşinile începeau să frământe sgomotos o mişcare semicirculară de ancorare.

Ne făcurăm drum printre călătorii dezorientaţi, trecând cu nepăsare pe lângă negustorii insistenţi, cari ofereau coraluri şi scoici pe un preţ exagerat, ca pe urmă să le dea aproape gratis.

Trăsura ne conduse printre un şir de hoteluri şi vile, cari se întindeau dealungul plajei. Un aer tonic risipea abureala ce se degaja din mare, acel aer tonic şi stimulent care o vindecase miraculos pe Julia, fiica lui August şi infidela soţie de mai târziu a lui Tiberiu. Când ajunserăm la prima cotitură, intrarăm printre grădini de pergola. Portocalii şi lămâii, cu crengile încărcate de fructe şi de flori, îmbrăcau covorul verde al pantei luxuriante de vegetaţii tropicale cu podoabele de petale albe şi cu poame galbene, ce sclipeau sub lucirile de raze solare ca nişte chilimbare. O panoramă indescriptibilă se desfăşura înaintea noastră care îmbrăţişa tot golful. Jos, la adăpostul stâncilor ce susţineau platoul dinspre Anacapri, stăteau uitate de veacuri băile lui Tiberiu, împrejmuite de ruinele unor palate cari se întrecuseră în splendoare cu domiciliul imperial dela vila Jovis. Pe măsură ce trăsura se urca în serpentină, din profunzimile orizontului se descoperiau tot mai mult profilurile coastei napolitane stăpânită de forma conică a bătrânului vulcan ce fumega paşnic şi lent. In faţă, vasta insulă Ischia, reşedinţa graţiilor şi a muzelor, se contura în linii imprecise, nebuloase, poate posomorâtă din timpuri îndepărtate pentrucă împăratul August o cedase Republicei partenopeane numai ca să obţină în schimb încântătorul Capri, a cărui climă dulce şi vindecătoare avea efect atât de salutar asupra prea iubitei sale fiice. Dealungul drumului uşoare adieri de vânturi marine ce aduceau pe aripile lor invizibile mireasma florilor multicolore, se filtrau timid prin fibrele de toropeală ce înţesau întreaga insuă. O femeie, cu mişcări şi cu vioiciune ce sfida căldura verii, se urca pe scalinata de alături cu un ulcior de apă. Lumea trăia aici modestă, dar mulţumită. Păstra însă în suflet mândria trecutului. Pretutindeni, suprafaţa insulei era învestmântată de ruine romane, ce aminteau vremuri de glorie şi de prosperitate. Palate vile, terme, temple, arcuri, apaducte, şi grădini construite la ordinul cesarilor, dispărură după moartea lor sub loviturile tărnăcopului pus în funcţiune de senatul roman, care se temuse să nu fie mutată capitala imperiului la Capri. N'au mai rămas decât pietre răsturnate din operile edilitare ale arhitectului Masgaba, pe care îl însărcinase August cu edificarea şi amenajarea insulei.

Trăsura se opri pe terasa funicularului de unde o vedere splendidă cuprindea într'un delir albastru marea şi cerul cari se contopeau imperceptibil pe bolta infinitelor luminozităţi. Din această piaţă, care era centrul de animaţie şi inima comunei Capri, o stradă, inaccesibilă vehiculelor, cobora printre magazine şi vitrine cu etalajuri variate până la hotelul „Quisisana“ şi de acolo pe cea mai minunată promenadă a Camarelelor.

(Va urma)

Florile sufăr ca şi oamenii?..

Curioasele cercetări ale unui savant hindus ne vestesc că plantele au şi ele „inimă“ şi un adevărat „sistem nervos“

D. Pierre Devaux, cronicarul ştiinţific al lui *Le Matin* ne dă câteva noutăţi caracteristice despre „mişcările voluntare“ şi sensibilitatea plantelor, care nu sunt privilegii acordate numai dobitoacelor şi oamenilor.

DRAMA PLANTELOR-CAPCANE

Să luăm, de pildă, *Dioneea*, modestă plată cânpenească. Ea posedă o tulpină centrală înflorită, în jurul căreia radiază frunze plate întinse pe pământ. Fiece frunză are două farfurioare deschise ca nescai castagnete şi garnisite cu peri ascuţiţi: capcana.

De îndată ce un dobitoc mititel se încumetă numai s'atingă castagnetele de temut, el e prins de o materie cleioasă. Perii se îndoiesc şi-l închid într'un mic corset mortal, în vreme ce cele două farfurioare sau tăviţe se închid şi ele ca o carte!

Roua soarelui, *rossolis*, sau iarba cu pic de rouă, are şi ea organe lipicioase şi mobile pentru prinderea musculiţelor.

MIMOZELE SUB CLOROFORM

Sir Jogadis Chunder Bose, vestitul fiziolog din Calcutta, s'a dedat la experienţe interesante asupra plantelor, pe care le-a adormit cu cloroform, le-a îmbătat cu alcool, le-a electrizat cu o bobină de inducţie, în timp ce un registrator electric însemna diadrama agoniei lor!

India ne oferă, într'adevăr, curioase exemplare de plante mişcătoare, ca mimozele, între care acea mimoză delicată, *sensitiva*, care-şi închide numaidecât frunzele din clipa când o pipăi cu degetul.

Mai curioasă pare „planta-telegraf“ *(Desmodium gyrans)*, care mişună pe câmpia Gangelui: la temelia fiecărei frunze ea are două frunzuliţe însufleţite de o permanentă mişcare de evantai. Hindusii pretind că această plantă danseaza în timp ce clepăi din degete, dar adevărul e că nu se ştie pricina acestei „rugăciuni în singurătate“, cum se crede tot pe acele meleaguri.

O SENSITIVĂ PE BANCA DE INCERCARE

Spre a înregistra mişcările plantelor sensitive, Bose a creiat un dispozitiv foarte simplu: de rămurica plantei a legat un fir lung ce întâlneşte un ac încovoiat, care se mişcă la contactul unei plăci unse cu negru de fum, purtat de o mişcare rapidă de ceasornic. Când planta face o mişcare, acul înregistrează un cârligel caracteristic pe placă. Spre a excita planta, Bose înfige două ace metalice în rămurică, la distanţă de câţiva cm., legate cu bobină Ruhmkorff. La fiece descărcătură, planta se îndoaie brusc, apoi se redeschide cu precauţiune; se obţine un şir de cârligele în chipul acesta.

Dacă luăm o seringă Provaz şi injectăm alcool în tulpină, planta va însemna cârligele neregulate, trădând impleticirile beţiei! Cloroformul adoarme planta, iar dacă-i injectăm venin de Cobra, acul înregistrează o contracţie tragică, urmată de leşinul definitiv al... morţii!

Mergând şi mai departe, Bose a izbutit să disece şi să pună în evidenţă muşchii plantei şi sistemul ei nervos.

Dacă deschidem delicat, cu ajutorul unui bisturiu, tulpina sau peţiolul unei frunze de sensitivă, vom descoperi patru fâşii lemnoase, cu aspect alb şi moale, comportând două tunici conducătoare: una transmite „senzaţiile“ plantei, alta e vehiculul „ordinelor“ motoare.

Cu ajutorul unui ac fin al unui micrometru, se poate aduce curentul electric întruna din tunici şi să constaţi astfel *tresăririle* plantei.

Aceşti „neryi“ pot fi chiar paralizaţi cu un anestezic sau supraexcitaţi cu strichnină, ceeace stabileşte asemănarea lor cu nervii... omeneşti.

...IAR INIMA LOR BATE!..

In ce priveşte muşchii, Sir Jogadis i-a descoperit sub forma de mici mase contractile *(pulvinus)*, aşezate la temelia frunzelor: dacă tai nervii şi luminezi puternic muşchii, frunza se întoarce în partea unde „crede“ că vine lumina! Bose a mai pus în evidenţă un anumit *ţesut pulsativ* ce ne amiteşte mişcarea inimii.

*

Toate aceste experienţe, pe cari ni le aduce la cunoştinţă cronicarul ştiinţific al lui *le Matin*, ne face să ne gândim că sensibilitatea plantelor nu mai e o taină pentru nimeni şi că grija de căpetenie a fiecăruia dintre noi, de astăzi înainte, dacă florile ne sunt cu adevărat dragi, este să ne ferim de a le creea suferinţi. Un trandafir sufere grozav când îl smulgi de pe tulpina lui. Cine se mai gândeşte însă astăzi la durerile unei plante, când oamenii nu mai simt pic de milă nici faţă de semenii lor?

Ar trebui să înţelegem însă că, în dumnezeiasca-i înţelepciune, providenţa ne dă, prin descoperirile mari al căror timp pare să fi venit, semne luminoase şi puternice că, în toată rânduiala din natură, trebuie să vedem un pic măcar din infinita strălucire şi bunătate a Marelui Arhitect, astfel că mândria noastră că am fi singurii favoriţi ai Creaţiunii trebue să se plece cu smerenie înaintea dreptului Părinte Creator.

Cât dreptate în etica divinului Cristna al Indiei, care a grăit, cu mii de ani în urmă, sufletelor cam în chipul acesta: Omule, să fii în viaţă ca floarea Gangelui care parfumează securea ce a doborât-o la pământ!..

Intradevăr, florile răspund neiegiuirilor noastre cu mireşmele lor..

LEONTIN ILIESCU

TOTDEAUNA CĂUTAŢI SĂ BENEFICIAŢI DE *ULTIMELE REALIZĂRI ALE ŞTIINŢEI*

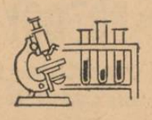

Atunci trebuie să urmaţi aceeaşi conduită şi în alegerea pastei de dinţi, mai ales că astăzi există o pastă la fabricarea căreia s'a folosit

ALBASTRUL DE METHYLEN

Acest produs chimic, cunoscut în ştiinţă sub formula

$C_{16}H_{18}N_3$ SCL+$3H_2O$

are o PUTERE BACTERICIDĂ INZECITĂ faţă de desinfectantele folosite la fabricarea celorlalte paste de dinţi.

Este necorosiv şi deci DESINFECTEAZĂ, FĂRĂ SĂ ARDĂ ţesuturile.

REGENEREAZĂ ŢESUTURILE mucoaselor fine din gură

ALBASTRUL DE METHYLEN

este folosit la fabricarea pastei de dinţi Carbozon, care a fost recunoscută de toate cercurile medicale drept cel mai bun mijloc de păstrare a unei perfecte higiene bucale.

Prin incomparabilul Albastru de Methylen, pasta Carbozon capătă direct calitatea de MEDICAMENT AL GUREI.

Carbozon

PASTA DE DINŢI

BREVETAT

Prima Societate Civilă de Credit Funciar Rural
(CREDITUL RURAL)
Bucureşti, B-dul Regele Albert I (fost B-dul I. I. C. Brătianu) 27

Aduce la cunoştinţa acţionarilor societăţii că, în şedinţa No. 315 din 24 Mai 1940, Consiliul de Administraţie a prelungit până la 31 August 1940 termenul pentru exercitarea dreptului de opţiune asupra acţiunilor din noua emisiune ce se face.

Celelalte condiţiuni stabilite de Consiliul de Administraţie în şedinţa No. 314 din 20 Aprilie 1940, rămân neschimbate.

DIRECŢIUNEA,

6946

BOLI venerice-urinare
Tratament dela 9—12 şi 2—7
CONSTANTIN
Dr. TULIU BLANC
BULEVARDUL CAROL No. 58

Domnii abonaţi sunt rugaţi ca la orice reclamaţie sau schimbare de adresă să binevoiască a ne trimite eticheta cu care primesc ziarul, iar spre a fi prompt serviţi, la reînoirea abonamentului să lipească pe cuponul mandatului poştal eticheta abonamentului expirat.

BOLI DE PIELE şi VENERICE
Dr. I. CERNA—Medic Primar
Cons. 5—8
Bloc — Wilson 13
Colţ Bd. Brătianu — Bucureşti
Telef. 32055

BOLILE DE FEMEI
Dr. VIRGILIU MONDA MAMOŞ
Consult şi tratamente 10-11 şi 2-6
Str. Brezoianu No. 9 (colţ cu Str. Belvedere). Telefon 5.38.05. 276

Dr. FELICIAN ELIAS
VENERICE
SEXUALE
Consult. 11-2 şi 5-9 seara.
STRADA ACADEMIEI 1 bis
alături de Hotel Esplanade fost Bristol. Telefon 3.87.44

DOAMNA
Doctor ODESEANU
Boale de femei şi copil
Consult 4—8. Regală 8
Telef. 3.23.21

NEVROZE SEXUALE
BOLI VENERICE şi INTERNE
Dr. EM. DORNA
Consultaţii 10—11 şi 4—7
Str. Colţei Nr. 16
(fostă Sfinţilor)
534

Dr. H. MARTIN
BOLI SUFLETEŞTI
(PSIHONEVROZE)
NEVROZA SEXUALĂ
PSICHO-FIZICOTERAPIE
Prophilaxie şi Igienă Mintală
Consult. 8-11, 2-8. Telefon 40539
B-DUL ELISABETA 3 A

Doctor A. SAVULESCU
REUMATISM
INIMĂ—STOMAC—DIABET
STR. I. G. DUCA (Cometa) 32
Cons. 4—6. Tel. 26044
526

PENTRU INIMILE CARITABILE

In comuna Frunzănești-Ilfov, locueşte (la Leonora) în mizerie octogenara Sofia Niculescu, văduvă, bătrână, greu bolnavă şi operată, singură pe lume şi în imposibilitate să-şi poată câştiga existenţa. Roagă inimile miloase s'o ajute.

— In strada Doamna Ghica Tei